

А. С. Бельцова,

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Ю. П. Харкава,

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ БЮДЖЕТНО-НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ

PROBLEMS AND DIRECTIONS OF REGIONAL FISCAL POLICY

Анотація. У статті визначена необхідність повноцінної реалізації регіональної бюджетно-податкової політики. Вивчені теоретичні аспекти формування регіональної політики. Виявлені проблеми та окреслені напрями практичної реалізації регіональної бюджетно-податкової політики в контексті забезпечення соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: бюджет, податки, регіон, розвиток, економіка, державне регулювання, політика.

Аннотация. В статье определена необходимость полноценной реализации региональной бюджетно-налоговой политики. Изучены теоретические аспекты формирования региональной политики. Выявленные проблемы и намечены направления практической реализации региональной бюджетно-налоговой политики в контексте обеспечения социально-экономического развития.

Ключевые слова: бюджет, налоги, регион, развитие, экономика, государственное регулирование, политика.

Summary. The article defines the necessity of full implementation of the regional fiscal policy. Studied theoretical aspects of regional policy. Identified problems and outlined the direction of the practical implementation of regional fiscal policy in the context of socio-economic development.

Key words: budget, taxes, region, development, economy, government regulation, policy.

Однією із умов збалансованого соціально-економічного розвитку країни є ефективна система бюджетно-податкових відносин, яка спрямована на оптимізацію бюджетної децентралізації, а також на визначення чітких повноважень органів місцевого самоврядування [7].

Виходячи з того, що Україна обрала стратегічний курс на євроінтеграцію, постає необхідність дослідження загальних закономірностей побудови бюджетно-податкової системи в державах-членах ЄС, що обумовлюється взаємозв'язками між певними параметрами розвитку країн та їх особливими фінансово-економічними характеристиками. На сьогоднішній день існують спільні для всіх розвинутих європейських країн теоретичні передумови і науково обґрунтовані принципи побудови бюджетної та податкової системи, а також шляхи реалізації ефективної регіональної політики. Варто зазначити, що саме в ЄС податкова практика знаходиться на високому професійному рівні.

Особливе місце в питаннях адаптації податкової політики України до вимог ЄС належить регіональній податковій політиці. Вона, з одного боку, відображає механізми державного регулювання з метою забезпечення оптимального оподаткування регіонів, тобто перелік місцевих податків і зборів, відсоток регулюючих податків, закріплених на постійній основі згідно з чинним законодавством за регіоном. З іншого – місцевим владним структурам надано право в рамках, визначених законодавством, надавати пільги платникам зі сплати окремих податків та зборів, що надходять до місцевих бюджетів. Система заходів, яку передбачає регіональна податкова політика, повинна бути направлена на реалізацію інтересів держави стосовно регіонів і внутрішніх інтересів самих регіонів [2, с.14].

Питаннями фіскальної децентралізації серед зарубіжних вчених займались: Ш. Бланкарта, Ю. Немеца, С. Тібу, А. Шаха. Проблемам, які пов'язані із запровадженням регіональної політики в Україні, присвячені

публікації В. Гейця, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Дорогунцова, В. Павлова, В. Симоненка, М. Чумаченка та інших.

Незважаючи на довготривалі дискусії, сьогодні можна говорити про недостатнє обґрунтування механізму посилення стимулюючої ролі податкових інструментів державної регіональної політики, зокрема у такому напрямі, як надання податкових пільг, що стали дестабілізуючим фактором на шляху забезпечення розвитку економіки.

Тому, розглядаючи проблему оподаткування з позицій регіонального розвитку в європейських країнах, для українських реалій необхідно справедливо розподіляти податковий тягар між усіма регіонами, враховуючи їх податкостроможність. Це означає вилучення податкових надходжень з регіонів відповідно до їх можливостей з урахування потреб соціально-економічного розвитку при використанні усіх регіональних ресурсів, а також розширення бази оподаткування.

Бюджетно-податкова система є основою будь-якої сучасної держави. Через бюджетно-податкову систему держава здійснює перерозподіл валового внутрішнього продукту (ВВП), саме податкова система визначає використання то чи іншої моделі бюджетно-податкової політики держави для задоволення суспільних потреб. Тому, компенсацію зниження податкових надходжень внаслідок скорочення кількості податків можливо перекрити збільшенням кола платників за умови виводу господарської діяльності з тіньовій економіки, і перехід їх на легальне функціонування [4, с.299].

У контексті підвищення рівня економічного розвитку регіонів України важливим завданням системи оподаткування є підвищення фінансової стійкості регіонів. Ця категорія є однією з підвалин сучасної державної регіональної політики, яка орієнтується на максимальну фінансову самостійність регіонів у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку.

У сучасних умовах господарювання основними напрямками удосконалення системи оподаткування у контексті підвищення фінансової стійкості регіонів є:

- удосконалення структури дохідних джерел місцевих бюджетів, зокрема, підвищення ролі місцевих податків і зборів, розширення переліку загальнодержавних податків, закріплених за місцевими бюджетами;
- зниження податкового тиску на виробників, що повинно певною мірою компенсуватися розширенням бази оподаткування та упорядкуванням практики надання податкових пільг;
- комплексне доопрацювання системи формульних розрахунків при визначенні міжбюджетних трансфертів і системи податкових пільг у напрямі стимулювання регіонів до їхнього подальшого соціально-економічного розвитку;
- підвищення частки власних закріплених доходів у структурі бюджетів внутрішньо обласних регіонів;
- удосконалення механізму формування і виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів, фінансові ресурси якого спрямовуються на розбудову місцевої соціальної та виробничої інфраструктури, культурні програми [1, с.63].

Місцеві органи влади, щоб бути дійсно самостійними та відповідальними у вирішенні покладених на них завдань, повинні мати надійні та гнучкі джерела власних доходів. Сьогодні місцеві органи влади України одержали у своє розпорядження достатньо інструментів, за допомогою яких вони можуть привести доходи місцевих бюджетів у відповідність до потреб населення відповідних територій.

Саме система раціонального співвідношення доходів та видатків місцевих бюджетів забезпечує ефективну децентралізацію, надає можливість забезпечувати оптимізацію бюджетних відносин з урахуванням специфічних потреб фінансування соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних одиниць та є запорукою успіху трансформаційних перетворень в економіці нашої країни.

Починаючи з 2015 року, джерела наповнення місцевих бюджетів України було розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої

низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, тепер місцева влада збирає 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств.

Разом з тим, у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. Крім того, доходи поповняться податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80% екологічного податку (замість 35%) та 25% плати за надра. І найголовніше – тепер саме місцева влада вирішує на які потреби вона може витратити ці кошти [6, с.470].

Відповідно до даних Головного управління державної казначейської служби України у Вінницькій області, надходження до Зведеного бюджету області, з врахуванням платежів, які адмініструє Головне управління Державної фіскальної служби у Вінницькій області і Вінницька митниця ДФС та надходжень інших міністерств і відомств, зросли за січень-вересень 2016 року в порівнянні з січнем-вереснем 2015 року на 18,8%, або на 1131,1 млн. грн. і становлять 7135,1 млн. грн. В тому числі надходження до Державного бюджету склали 3229,6 млн. грн., їх обсяг скоротився на 3,3%, або на 109,7 млн. грн.

В структурі надходжень до Зведеного бюджету по Вінницькій області за січень-вересень 2016 року найбільшу питому вагу займають: податок з доходів фізичних осіб – 48,8% (його сума становила 2 511,8 млн. грн.), податок на прибуток – 9,7% (497,4 млн. грн.), плата за землю – 9,2% (471 млн. грн.), єдиний податок – 8,6% (442 млн. грн.), акцизний податок з реалізації підакцизних товарів – 5,4% (278,8 млн. грн.), військовий збір – 4,2% (215,7 млн. грн.) та інші.

Найбільші суми податків до бюджетів усіх рівнів сплачено підприємствами промисловості. Протягом січня-вересня 2016 року до Зведеного бюджету від них надійшло 1054,7 млн.грн. (без врахування надходжень по ВПП), що становить 18,8% від загального збору платежів по

області. До Державного бюджету України промисловим комплексом області сплачено 495,3 млн. грн. (21,2% від загального збору податків до державного бюджету по області).

Сума надходжень до бюджетів усіх рівнів від діяльності суб'єктів малого підприємництва за 9 місяців 2016 року становить 1738,6 млн.грн., або 33,8% від загальних обсягів надходжень, що на 71,4% більше ніж в аналогічному періоді 2015 року [9].

Крім власних надходжень податків і зборів до загального фонду бюджету області отримано також 212,5 млн. грн. дотацій та 5749,7 млн.грн. субвенцій з державного бюджету. Тобто, з врахуванням всіх міжбюджетних трансфертів (субвенцій, дотацій) з державного бюджету бюджет області по доходах загального фонду отримав 9249,9 млн.грн.

В першу чергу кошти бюджету спрямовувались на фінансування соціально-культурної сфери: за 2016 рік на розвиток Вінницької області використано 7160,4 млн.грн. – це 89,4% усіх видатків загального фонду, у тому числі на освіту використано 2298,5 млн.грн., на охорону здоров'я – 1378,8 млн.грн., на соціальний захист та соціальне забезпечення – 3164,0 млн.грн, на культуру – 248,3 млн.грн..

На сьогоднішній день у Вінниці та Вінницькій області в повному обсязі забезпечується фінансування захищених статей бюджету, зокрема повнота та своєчасність виплати заробітної плати з нарахуваннями, розрахунків за спожиті енергоносії, виплат населенню по соціальному забезпеченню, стипендій та пенсій.

Сьогодні ще складно стверджувати, що існуюча регіональна податкова політика цілком відповідає економічним інтересам регіону. Трансформація податкової системи проходить складно, проте вона є зрозумілою для платників податків, поступово набуває легкості в адмініструванні та намагається адаптуватися до вимог Європейського Союзу. На жаль, серед найгостріших проблем вітчизняного бізнесу залишається нестабільність податкового законодавства, високе фіскальне навантаження на фонд заробітної плати, а

також тіньова економіка і контрабанда, які створюють чесним платникам податків завідомо неконкурентне становище.

Можна виділити три основні чинники ефективності реалізації регіональної бюджетно-податкової політики. По-перше, це ясність, прозорість і чіткість у визначенні правил реформування. По-друге, важливим чинником є рівень автономності місцевої влади в здійсненні видатків і в отриманні доходів. Місцевому управлінню потрібна свобода для ухвалення рішень при визначенні пріоритетних видатків в межах місцевого бюджету [8]. Третім визначальним чинником виступає створення відповідної інституціональної інфраструктури. Для стабільного функціонування структури багаторівневого управління потрібна система органів демократичного представництва, надійно функціонуючі бюджетні процеси, здатність місцевих органів влади зібрати податки, а також механізми координації і співпраці між різними рівнями влади.

Результатом ефективної регіональної бюджетно-податкової політики має бути побудова раціональної бюджетної системи країни, яка, у свою чергу, повинна забезпечити відповідність між видатками і наявністю необхідних ресурсів, досконалу правову регламентацію та створення дієвих стимулів для мобілізації бюджетних надходжень, виконання органами влади і управління своїх повноважень в законодавчій і виконавчій сферах, регулювання стану і режиму використання ресурсного і екологічного потенціалу.

Отже, регіональну бюджетно-податкову політику можна розглядати як комплекс заходів регулюючої дії на регіональні соціально-економічні та інші процеси, що здійснюються органами державної і місцевої влади або при їх участі та спрямованих на формування і використання бюджету з метою забезпечення життєдіяльності і підвищення рівня життя населення регіону.

Список використаних джерел:

1. Лук'яненко І., Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія / І. Лук'яненко, М. Сидорович. – К.: НаУКМА, 2014. – 229 с.
2. Податковий менеджмент: навч. посіб./ Л.О. Омелянович [та ін.]. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – 230 с.
3. Ревенко О. В. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави в сучасних умовах / О.В. Ревенко // Фінанси України. – 2015. – № 1. – С. 71–80.
4. Слинько І.М. Модифікація податкових відносин в контексті розбудови регіональної економіки / І.М. Слинько // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М. Гейця. – К.: Ін-т економ. прогнозув., Фенікс, 2007. – С. 297–304.
5. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Фінанси України. – 2012. – №7. – С. 4–12.
6. Федоришина Л.І., Жмурко І.В. Соціальна і фіскальна політика держави: вплив на регіональному рівні / Л.І. Федоришина, І.В. Жмурко // Гроші, фінанси і кредит. Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск № 12. – С.468–473.
7. Мироненко М. Ю. Бюджетно-податкове регулювання як основа соціально-економічного зростання регіону / М. Ю. Мироненко // Інвестиції: практика і досвід. – 2011. – № 4. – С. 75–77.
8. Мироненко М. Ю. Сучасні напрями формування фінансового потенціалу економічного розвитку регіону / М. Ю. Мироненко // Сталий розвиток економіки : всеукр. наук.-вироб. журн. – 2012. – № 3. – С. 138–143.
9. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/>.